



**ODDZIAŁ
BIALSKOPODLASKI
Stowarzyszenia
Twórców Ludowych
1976 – 1996**

Alicja Mironiuk

**Oddział Białskopodlaski
Stowarzyszenia Twórców Ludowych
1976–1996**

Muzeum Okręgowe • 1996 • Biała Podlaska

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska



5 103486000009



REGIONALIA

ISBN 83 - 903827 - 4 - 1

Wstęp

Jubileusz XX-lecia Oddziału Białkopodlaskiego Stowarzyszenia Twórców Ludowych jest stosowną okazją do dokonania podsumowania działalności organizacji skupiającej grono najbardziej aktywnych twórców ludowych z terenu woj. białkopodlaskiego. Program Stowarzyszenia w ciągu minionych lat był dostosowany do bieżących zadań, m. in. w zakresie dokumentowania i ochrony kultury ludowej. Aktywna działalność Oddziału była wynikiem zaangażowania wszystkich twórców wraz z pełniącymi funkcje statutowe. Słowa uznania kieruję do opiekunów Stowarzyszenia p. Danuty Bołtowicz i p. Alicji Mironiuk za wieloletnią współpracę, inspirowanie szeregu akcji mających na celu zaprezentowanie społeczeństwu bogactwa kultury ludowej południowego Podlasia.

Kontakt „na codzień” z twórcami zrzeszonymi oraz osobami które uczestnicząc w różnego rodzaju imprezach – konkursy, wystawy, targi, kiermasze „przygotowywały” się do powiększania składu osobowego Stowarzyszenia, mieli pracownicy Muzeum, szczególnie zaś zatrudnieni w Dziale Etnografii. Wskazane jest z okazji Jubileuszu podziękować za włożony wysiłek w realizacji zadań związanych programowo z Oddziałem n/w pracownikom: Annie Ciesielczuk, Franciszce Zagórowicz, Mariannie Pawlonce, Lucynie Martyniuk, Ewie Wrzosek, Aranucie Adzie Radzikowskiej i Alicji Mironiuk społecznie pełniącej obecnie obowiązki opiekuna Białkopodlaskiego Oddziału STL.

Byłem świadkiem narodzin Stowarzyszenia. Pierwsze rozmowy prof. dr Roman Reinfuss z p. Bronisławem Pietrakiem kowalem z Gutanowa w pow. puławskim prowadził w Katedrze Etnografii UMCS w Lublinie w 1962 r. W trakcie tych spotkań prof. r. 1962 Reinfuss określił jaką formę organizacyjną winno przyjąć Stowarzyszenie, zadania statutowe, członkostwo w organizacji itd. Oddziały wojewódzkie zaczęły powstawać po „umocnieniu się” Zarządu Głównego STL, w pierwszej kolejności tam gdzie były prężne ośrodki sztuki ludowej, twórcy wyrażali chęć

przynależności organizacyjnej, zarazem Wydziały Kultury Urzędów Wojewódzkich, Muzea czy Domy Kultury decydowały się na objęcie opieki merytoryczną powstającego Oddziału STL.

W ponad 30-letniej pracy muzealnej miałem kontakt prawie ze wszystkimi aktywnymi twórcami ludowymi, którzy tworząc na terenie województwa białkopodlaskiego, uczestniczyli w imprezach organizowanych przez muzea, udzielali informacji w trakcie wielokrotnych spotkań podczas penetracyjnych i stacjonarnych badań etnograficznych. Wspomnieć pragnę twórców już zmarłych, których prace znane są wielu miłośnikom sztuki ludowej nie tylko w regionie: rzeźbiarzy – Teofila Kozuchowskiego ze Studzianki, Tadeusza Szkodzińskiego z Lisznej, Adama Weremczuka z Dołhobród, malarza – Bazylego Albiczuka z Dąbrowicy Małej, tkaczki – Karolinę Lipińską z Kopytnika, Czesławę Musikowską z Czemniernik, garncarza – Kazimierza Rogowskiego z Białej Podlaskiej, plecionkarza – Jana Dudyka z Dołhobród, mistrzynię w plastyce obrzędowej – Marię Abramiuk z Chmielowa.

W latach 1972–1995 z terenu objętego działalnością Oddziału STL w konkursach sztuki ludowej uczestniczyło aż 163 twórców pochodzących z 72 miejscowości. Wśród nich wyjątkowo aktywne były ośrodki: Dołhobrody, gm. Hanna, Kąkolewnica, Kopytnik, gm. Łomazy, Sitnik, gm. Biała Podlaska, Żakowola Stara, gm. Kąkolewnica.

Muzeum Okręgowe w Białej Podlaskiej od początku lat 80-tych jest w stałym kontakcie z twórcami ludowymi, z którymi spotykamy się corocznie na konkursie „Sztuka ludowa południowego Podlasia”. Impreza stwarza jedyną szansę rejestrowania na bieżąco zachodzących zmian w sztuce ludowej tego terenu. Dzięki imprezie jest stały kontakt z twórcami, wiemy jakie ośrodki przeżywają kryzys, jakie dziedziny sztuki wykazują objawy zamierania, gdzie i w jakiej dziedzinie pojawiają się nowe osoby. Zbiory muzealne wzbogacane są o cenniejsze prace pokonkursowe. Jesteśmy jedną z nielicznych placówek muzealnych w Polsce prowadzącą stałą współpracę z twórcami w terenie. Zachodzące zmiany w gospodarce kraju znalazły także swoje odzwierciedlenie w kulturze. Środki finansowe przeznaczone na upowszechnianie twórczości ludowej, dotacje na stowarzyszenia zostały w poważnym stopniu ograniczone. Zmniejszyła się liczba imprez, mniej prac nabywanych jest do zbiorów muzealnych, obserwujemy mniejsze zainteresowanie sztuką ludową ze strony odbiorcy masowego.

Pomimo określonych trudności działalność Białkopodlaskiego Oddziału STL będzie nadal wspierana przez Muzeum Okręgowe. Władzom statutowym Oddziału, Opiekunowi życzę wytrwałości w realizowaniu ambitnych planów związanych z kulturą ludową południowego Podlasia – jej skuteczną ochroną i dalszym pomyslnym rozwojem.

Dyrektor

Muzeum Okręgowe
mgr Celestyn Wrębiak



Stowarzyszenie Twórców Ludowych zostało założone w 1968 roku w Lublinie. Był to rezultat wieloletnich starań artystów ludowych, głównie poetów chłopskich, popierających ich naukowców (m. in. prof. dr Roman Reinfuss), działaczy kultury i dziennikarzy. STL swoją działalnością obejmowało cały kraj. Celem jego, jak czytamy w statucie jest „kultywowanie tradycji twórczości ludowej we wszystkich dyscyplinach sztuki ludowej oraz ludowego pisarstwa, popularyzacja najwartościowszych przejawów artystycznej twórczości ludowej i folkloru oraz rozciąganie opieki nad twórcami ludowymi”. Członkami rzeczywistymi stowarzyszenia mogły zostać osoby tworzące sztukę i rękodzieło ludowe, zajmujące się pisarstwem ludowym czy folklorem, zaś członkami zbiorowymi kapele ludowe i autentyczne ludowe zespoły śpiewacze. O przyjęciu do STL rozstrzygł autentyzm twórcy oceniany przez Radę Naukową. Nowych członków zatwierdzał Zarząd Główny STL. Oba te ciała wraz z Główną Komisją Rewizyjną stanowią władze główne stowarzyszenia. W skład struktury organizacyjnej STL wchodziły także oddziały regionalne oraz kluby. Przy oddziałach powoływano rady społeczno-programowe. W 1974 roku patronat nad Stowarzyszeniem Twórców Ludowych objęło Ministerstwo Kultury i Sztuki.



Bazyli Albiczuk (1909–1995) otrzymuje Nagrodę Artystyczną im. Jana Pocka. Janów Podlaski 1976.

Większość oddziałów regionalnych powstało po przeprowadzeniu w 1975 roku reformy administracyjnej Polski. Nowe oddziały podjęty na własnym terenie zdania popularyzowania twórczości ludowej, zachęcały do uczestnictwa w konkursach, kiermaszach i wystawach sztuki ludowej. Zjazd Założycielski Oddziału Wojewódzkiego STL w Białej Podlaskiej zorganizowano 28 lutego 1976 roku. Do udziału w nim Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego zaprosił twórców uczestniczących w konkursach ogłaszanych przez Muzeum Okręgowe w Lublinie, Zarząd Główny STL, gminnych przeglądach twórczości amatorskiej, członkinie Kół Gospodyń Wiejskich, jak też twórców znanych z informacji prasowych i badań naukowych. W zjeździe uczestniczyły 43 osoby.

SZTUKA LUDOWA PODLASIA



KONKURS



DLA TWÓRCÓW ludowych

Większość stanowiły tkaczki, nie zabrakło też rzeźbiarzy i malarzy. Ostatecznie akces do OW STL zgłosiło 15 osób. Wybrano władze oddziału. Pierwszym prezesem została Maria Abramiuk - twórczyni plastyki obrzędowej z Chmielowa, wiceprezesem wybrano Franciszka Sadownika, rzeźbiarza z Łomaz, a sekretarzem została Maria Tryczyk - tkaczka z Ortela Królewskiego. Do zarządu wybrano też Jana Dudyka - plecionkarza z Dołhobród i Bazylego Albiczuka - malarza z Dąbrowicy Małej. Powołano radę programową oddziału pod kierownictwem Jerzego Cywoniuka - wicewojewody białkopodlaskiego. Zgłoszono propozycje programowe: opieka materialna nad twórcami, popularyzacja twórczości artystycznej, dokumentacja i gromadzenie zbiorów sztuki ludowej, wydanie albumu o twórczości regionu. Zjazdowi towarzyszyła wystawa rzeźby ludowej, zaś dyrektor Muzeum Okręgowego przedstawił informację o sztuce ludowej Podlasia. Siedzibą OW STL został Wydział Kultury i Sztuki UW, a do prowadzenia spraw oddziału upoważniono Danutę Bołtowicz, starszego inspektora tegoż wydziału.



Maria Abramiuk (1914–1992) prezes OB STL I kadencji.

Dynamicznie zajęto się popularyzacją sztuki ludowej. Ogłoszone zostały konkursy: „Na pisankę ludową”, w którym uczestniczyły 22 osoby i „Sztuka ludowa Podlasia”. W drugim konkursie wzięło udział 38 twórców. Nagrodzono wszystkich uczestników, nagrodę specjalną za całokształt twórczości przyznano



Maria Tryczyk prezes OB STL 1983–1989.

Marii Abramiuk. Po konkursie zorganizowano w Muzeum Okręgowym wystawę prac. Wiele z nich trafiło do zbiorów muzeum, które od tej pory systematycznie pozyskuje dzieła ludowych artystów z województwa białkopodlaskiego. W latach 70-tych zajmowała się zbiorami etnograficznymi Franciszka Zagórowicz p.o. Kierownika Działu Etnografii. W pierwszym roku działalności oddziału twórcy wystawiali prace na kiermaszach sztuki ludowej w Białej Podlaskiej i Janowie Podlaskim z okazji święta „Chłopskiej Drogi”. Na tym festynie wręczono Bazylemu Albiczukowi, znanemu już wówczas nie tylko w kraju malarzowi, przyznawaną przez to pismo Nagrodę Artystyczną im. Jana Pocka. Muzeum Okręgowe w Białej Podlaskiej prowadziło prace dokumentacyjne, zaewidencjonowano 131 twórców ludowych w województwie. Większość z nich nie wstąpiła jednak do STL. Ich kontakty z placówkami kultury były sporadyczne.

Od początku funkcjonowania STL ważną formą opieki mecenasa państwa było pomoc materialna. Udzielano zapomóg pieniężnych, nagród z okazji Dnia Działacza Kultury. W 1976 roku kilkunastu twórców, nie tylko członków STL je otrzymało. Weryfikowano wnioski o emerytury twórcze. Świadczeniem tym w krótkim czasie objęto najstarszych twórców. Kwestie finansowe były niewątpliwą zachętą dla nowych kandydatów, główną jednak przyczyną wzrastającej popularności STL były możliwości prezentacji swojej twórczości na wystawach i kiermaszach. W 1977 roku zorganizowano 4 takie wystawy w Białej Podl., Parczewie i Romanowie. Ogłoszono konkurs na prace rzeźbiarskie



Kiermasz sztuki ludowej. Białka Podlaska 1991.

i malarskie „Józef Ignacy Kraszewski i bohaterowie jego utworów w twórczości Podlasia”. Następne lata przynosiły nowe propozycje. W 1978 roku OW STL był współorganizatorem I Międzywojewódzkiego Pleneru Rzeźbiarskiego dla Twórców Ludowych w Białce k. Parczewa. Przeprowadzono konkurs dla twórców ludowych o tematyce muzycznej. Dziewięciu twórców uczestniczyło w kiermaszu sztuki ludowej odbywającym się w ramach obchodów 350 rocznicy Akademii Białskiej. Ciekawym pomysłem było spotkanie ludowych artystów z artystami profesjonalnymi uczestnikami Pleneru Malarskiego w Janowie Podl. Stale wzrastała liczba członków oddziału.

W 1979 roku dla uczczenia rocznicy ogłoszono konkurs „Sztuka wsi w 35-lecie PRL”. Został on przygotowany przez nasze instytucje kulturalne wspólnie z Zarządem Głównym STL. Celem jego było m.in. „ukazanie przeobrażeń w życiu i zajęciach mieszkańców wsi, podtrzymanie w środowisku wiejskim tradycyjnej sztuki ludowej poprzez zainteresowanie nią młodego pokolenia, sondaż czynnych ośrodków twórczych sztuki ludowej”. Cieszył się powodzeniem u podlaskich twórców, którzy w ogólnie sformułowanym temacie znaleźli wiele możliwości jego twórczego rozwinięcia.



Otwarcie wystawy pokonkursowej „Sztuka ludowa południowego Podlasia 1990”.

28 sierpnia 1979 r. odbył się II Zjazd Sprawozdawczo-Wyborczy OW STL w Białej Podlaskiej. Prezesem na II kadencję został Franciszek Sadownik, jego zastępcą Maria Tryczyk, sekretarzem Zygmunt Walenciuk. M. Abramiuk już wcześniej zrezygnowała z pełnienia funkcji w zarządzie z powodu kłopotów zdrowotnych.

W 1980 roku OW STL był współorganizatorem konkursu „W służbie Ojczyzny”. Uczestniczyło w nim 29 twórców. Jednak brak samodzielności finansowej uzależniał działalność oddziału od placówek kultury w województwie. Szczególnie owocna przez całe dwudziestolecie istnienia oddziału była współpraca z Muzeum Okręgowym w Białej Podlaskiej. W 1978 roku jego dyrektorem został Celestyn Wrębiak, który zawsze wkładał wiele energii i trudu w organizację konkursów, dokumentację twórczości za pomocą wydawnictw i tworzenie kolekcji sztuki ludowej.

Muzeum gromadząc kolekcję kupowało wiele nagrodzonych w konkursach prac, organizowało wystawy, lekcje dla dzieci z twórcami ludowymi, które znakomicie popularyzowały sztukę i rękodzieło ludowe. Aktywność tej instytucji



Wręczenie F. Sadownikowi nagrody w konkursie „Sztuka ludowa południowego Podlasia 1990”.

trwa do dzisiaj. Przygotowaniem wystaw, konkursów w latach 70-tych i 80-tych zajmował się także Miejski Dom Kultury w Parczewie, Wojewódzki Dom Kultury w Białej Podl. od początku swojej działalności skupiał zaś twórców folkloru, organizował przeglądy wojewódzkie kapel i śpiewaków ludowych.

1981 rok przyniósł ważny dla badań nad podlaskim, bardzo jeszcze wówczas żywotnym, rękodziełem ludowym, konkurs „Tkanina Podlaska”, kolejny, V już, plener w Parczewie.



Czesław Sarnacki na „IV Podlaskim Jarmarku Folkloru”. Biała Podlaska 1993.

Wiele miejsca twórczości ludowej poświęcała prasa lokalna, przede wszystkim „Słowo Podlasia” zamieszczające portrety twórców, reportaże z imprez folklorystycznych.

W latach 80-tych występowały duże braki w zaopatrzeniu w surowce. Wiele z nich reglamentowano, nawet bibuła, krepina, pędzle, farby czy materiały do haftów były trudno dostępne. STL ułatwiała swoim członkom ich nabywanie. W 1983 roku stowarzyszenie uzyskało na swa siedzibę piękną kamienicę na Starym Mieście w Lublinie. Wszyscy twórcy pomagali w przygotowywaniu wystroju swojej siedziby – Domu Twórczości Ludowej. W otwartej tam galerii – sklepie mogli wystawiać własne wyroby. W tym roku odbył się III Zjazd oddziału. Prezesem wybrano Marię Tryczyk, zastępcą Zygmunta Walenciuka, a sekretarzem Franciszka Sadownika. Do tego roku 25 osobom przyznano emerytury lub renty twórcze. Jeden z najbardziej zasłużonych rzeźbiarzy – Franciszek Sadownik otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.



Leokadia i Walerian Nitychorukowie na „IV Podlaskim Jarmarku Folkloru”.
Biała Podlaska 1993.

Konkursy i wystawy zachęcały twórców do starań o przyjęcie do STL. W 1984 r. oddział liczył 47 twórców. Wielu przyjęto za udział w ogłoszonym przez Zarząd Główny STL konkursie „Ojczyzna” prezentującym wysoki poziom. Twórcy regionu wzięli też udział w cyklicznym dorocznym, organizowanym do dzisiaj, konkursie „Sztuka ludowa południowego Podlasia” przygotowanym przez Muzeum Okręgowe w Białej Podlaskiej, Muzeum Regionalne w Łukowie oraz Oddziały STL w Białej Podl. i Siedlcach.

IV Zjazd Sprawozdawczo-Wyborczy nie przyniósł zmiany na funkcji przewodniczącego. Na następną, rozpoczynającą się w 1986 roku kadencję wybrano Marię Tryczyk, Henryk Walczuk został viceprezesem, a Marianna Łaska sekretarzem oddziału. Dyskutowano wówczas problem zaopatrzenia emerytalnego muzyków i śpiewaków, którzy nie byli dotąd objęci prawem do takiego świadczenia. Nastąpiła zmiana społecznego opiekuna oddziału. Została nim Alicja Mironiuk, pracownik Muzeum Okręgowego. Mimo 10 lat działalności Oddziału Białkopodlaskiego STL, bo taka nazwa przyjęła się, stale wzrastającej liczby jego członków, większość twórców to ludzie starsi. Popularyzacja rękodzieła i sztuki ludowej nie przyciągnęła jednak młodzieży. Organizacja starzeje się, zauważa się coraz mniejsze zainteresowanie członkostwem stowarzyszenia. W następnych latach zaostrozono przepisy uprawniające do pobierania emerytury twórczej. Wymagane jest obecnie udokumentowanie 20-letniej współpracy z placówkami kultury, pobiera się wysokie składki ubezpieczenia, co przy niskich zwykle dochodach z tytułu wykonywania twórczości jest dużą barierą.

Mimo niesprzyjającej dla rozwoju twórczości aury związanej niewątpliwie z trudnościami, jakie przeżywał nasz kraj w latach 80-tych, podlascy twórcy widoczni byli w najbliższym środowisku. W 1987 roku ofiarowali 36 swoich prac do dekoracji nowego szpitala w Białej Podlaskiej. Uczestniczyli w konkursach lokalnych i międzywojewódzkich np. „Haft i koronka Lubelszczyzny”. Teatr Folklorystyczny z Wólki Polinowskiej kierowany przez Lokadię Nitychoruk wystąpił z widowiskiem „Korowaj Podlaski” w Teatrze Kwadrat w Warszawie. W tymże roku TVP nakręciła krótki film z Aleksandrą Daniluk na temat obrzędowości wielkanocnej.

W 1988 roku twórcy wzięli udział w I Podlaskim Jarmarku Folkloru. Temu świętu międzynarodowemu tańca ludowego towarzyszyły targi sztuki ludowej – okazja do obejrzenia i kupienia jej dzieł. Wzięli w nim udział twórcy miejscowi i zaproszeni z innych regionów. Prace swoje wystawiali m.in. Adam Pawlik, Jan Dorosz, Tadeusz Ignatowicz, Henryk Walczuk, Zygmunt Walenciuk, Czesław Sarnacki, Maria Abramiuk, Stanisława Baj, Sabina Kaczan, Marianna i Józefa Łaskie, Maria Tryczyk. We wszystkich następnych jarmarkach kiermasz stał się jego integralną częścią. Wielu wymienionych twórców uczestniczyło wielokrotnie w jarmarkach. Do tej pory odbyło się 5 imprez tego typu.

W końcu lat 80-tych sytuacja finansowa STL poprawiła się na tyle, że próbowano prowadzić działalność finansową. Jednak małe i niezbyt prężne oddziały nie wypracowywały dochodów i nie rozwijały działalności. Po 1989 roku zmieniły się zasady finansowania stowarzyszeń i próba usamodzielnienia

się oddziału, zarówno naszego, jak i wielu podobnych upadła. Twórcy próbowali poprawić swoją sytuację przekazując prace do sprzedaży w galerii ZG STL. Organizowano miesiące patronackie poszczególnych oddziałów, żeby uzyskać fundusze na działalność władz STL.

Przed V Zjazdem w 1989 roku Oddział Białkopodlaski STL liczył 57 członków rzeczywistych i 5 zbiorowych. W zjeździe uczestniczyło zaledwie 19 osób. Nowym prezesem została Marianna Łaska, zastępcą Leokadia Nitychoruk, sekretarzem Z. Walenciuk, Mimo dużej liczby członków niewielu było aktywnych, wciąż nie przybywało młodych. Pociuszającym jest jednak fakt, że w tym i następnych latach doceniono pracę wielu podlaskich artystów. Maria Abramiuk i Franciszek Sadownik otrzymali Dyplomy Honorowe Ministra Kultury i Sztuki. Najważniejszą Nagrodą „Za zasługi dla kultury ludowej” im. O. Kolberga uhonorowano Bazylego Albiczuka – 1989 i Aleksandrę Daniluk – 1991. Wiele nagród głównych na Festiwalach Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu zdobyli podlascy twórcy folkloru: Nina Nikołańczuk otrzymała tam W 1987 r. główną nagrodę „Basztę”. Ukazywały się życzliwe artykuły w prasie, regionalnych periodykach „Białkopodlaskim Biuletynie Kulturalnym”, obecnym „Podlaskim Kwartalniku Kulturalnym”. Muzeum Okręgowe w Białej Podlaskiej wydało wiele prac z zakresu kultury ludowej, w których wiele miejsca poświęcono twórcom ludowym. Były to informatory pokonkursowe z wykazami nagrodzonych twórców i omówieniem ich prac, artykuły towarzyszące wystawom indywidualnym poszczególnych twórców, jak też większe pozycje – „Kultura ludowa południowego Podlasia” 1991, „z kultury ludowej południowego Podlasia i Lubelszczyzny” 1995, gdzie zamieszczono katalog twórców ludowych woj. białkopodlaskiego omawiający poszczególne przywoływane tu postacie i podające najważniejsze pozycje bibliograficzne ich dotyczące.

W 1993 roku odbył się VI Zjazd OB STL, uczestniczyło w nim 13 twórców. Prezesem wybrano Z. Walenciuka, jego zastępcą została M Tryczyk. Liczba członków oddziału ustaliła się na około 50 osób. Napływają pojedynczy twórcy, ale niestety straciliśmy też bezpowrotnie wielu najwybitniejszych: Kazimierza Rogowskiego, Karolinę Lipińską, Marię Abramiuk, Adama Weremczuka, Tadeusza Szkodzińskiego, Czesławę Musikowską, Walentynę Kuniszyk, Mariana Wysockiego, Bazylego Albiczuka.

Podsumowując 20-letni okres działalności Oddziału Białkopodlaskiego Stowarzyszenia Twórców Ludowych zauważamy, że od początku jego funkcjonowania duży nacisk kładziono na dokumentowanie i popularyzowanie wszystkich przejawów autentycznej twórczości ludowej. Zorganizowano wiele konkursów i wystaw, duża ilość najciekawszych prac trafiła do zbiorów Muzeum Okręgowego w Białej Podlaskiej. Brak samodzielności finansowej stowarzyszenia uzależniał jego działalność od funkcjonowania wojewódzkich placówek kultury, współpraca z nimi od początku układała się bardzo dobrze. Zgromadzono ogromną ilość materiałów dotyczących sztuki i rękodzieła ludowego, wiele z nich opublikowano, spopularyzowano. Wszystkie materiały są tym cenniejsze, że stanowią wobec braku następców – młodych artystów dokument odchodzącego czasu.



Wspomnienia twórców

Maria Tryczyk – tkaczka, członek założyciel OB STL, prezes 1983–1989

„Gdy zaczynało się tworzyć, to człowiek cieszył się z każdego spotkania, konkursu. Ja byłam przewodniczącą Koła Gospodyń Wiejskich, przez 12 lat przewodniczącą powiatową byłam. Była jakaś wystawa w Lublinie, ja robiłam przecież dywany. Dałam na wystawę przebierane w kwiaty i pasiak bardzo ładny. Ktoś z muzeum w Lublinie był na wystawie i spodobały się moje prace. Potem dostałam pismo od was. Pani Ciesielczukowa napisała. Zaprosili do siebie do Białej. Ja szłam tam z lękiem, że podatek będę płaciła, bałam się. Akurat niosłam kuzynce dywan zrobiony przez siebie i tak się złożyło, że musiałam pokazać Pani Ciesielczukowej, podobał się, od razu stał kupiony do muzeum. Potem zorganizowano konkurs, dostałam III nagrodę i 4 sztuki od razu kupili ode mnie. Zachęcili nas do organizowania oddziału i potem Pani Bołtowicz z Panem Melaniukiem byli instruktorami. Cieszyliśmy się, że będziemy należeć do swojego oddziału. Były spotkania, zachęcano nas, żeby jak najwięcej robić, wytwarzać. Po nocach nie spałam, żeby zrobić coś nowego. Przynależność do Stowarzyszenia Twórców Ludowych dała mi dużo przyjemności, dochodu też. Zobaczyłam wiele, jeździłam na jarmarki i targi sztuki ludowej po całym kraju, byłam w Płocku, Krakowie i Warszawie, kilkanaście razy wyjeżdżałam. Pozwoliło mi to docenić moją pracę, tradycję rękodzielniczą”.

Zygmunt Walenciuk – rzeźbiarz, prezes OB STL obecnej kadencji

„Tak oficjalnie zaczęliśmy startować do Lublina, w 1972 roku po gminach zbierano wiadomości, czy ktoś coś robi. Z Lublina dostałam pismo z pytaniem, czy mam prace z malarstwa i rzeźby. Malowałam wtedy akwarelę, związane z regionem tematy – pory roku, zmieniające ten sam pejzaż, taką drogę w lesie. Przedstawiałem ją w maju, potem w zimie. Pani historyk sztuki z Krakowa chciała zrobić wystawę moich akwarel. One były amatorskie, ale wystawę zorganizowano na miesiąc, potem pokazywano w klubach studenckich. Miałam kontakt z Miejskim Domem Kultury w Parczewie. Zacząłem także rzeźbić: „Partyzanta”, „Matkę Boską”, dużo szkiców robiłem, sąsiadów rysowałem. Z Białej pierwsi przyjechali: Pani Bołtowicz i Pan Melaniuk. Prosilili o pokazanie prac. Od utworzenia STL w Białej organizowane były konkursy i kiermasze. W Romanowie był ogłoszony duży konkurs na temat: „Życie i działalność Kraszewskiego”. Maria Abramiukowa zajęła tam I miejsce. Ona do wszystkiego była zdolna. Dłuższy czas Abramiukowa była przewodniczącą, Franciszek Sadownik z Łomaz był w zarządzie. Robiło się kilka razy zebrania ogólne. Mówiono o trudnościach: brak osnowy, brak papieru do wycinanek, rzeźbiarze prosili o narzędzia. Był wśród nas rzeźbiarz Szkodziński, to porządny, wesoły był człowiek, dobry rzeźbiarz. Szkodziński w wojnę z karabinu zestrzelił samolot. W kilku kapliczkach Szkodziński miał swoje rzeźby. W jedną noc ukradli je. Był rzeźbiarz Weremczuk, na wystawę dawał prace Bazyl Albiczuk. Teraz jest lepiej z materiałem, ale ludzie starsi, niedołężni, a wielu już odeszło na zawsze.”

Wspomnienia Sławomira Melaniuka – w latach 70-tych pracownika Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Białej Podl.

„Pana Rogowskiego poznałam w 1967 r. podczas kiedy to on sprzedawał siwaki na miejskim rynku przy ul. Janowskiej. Po krótkiej rozmowie zostałam zaproszony do Jego domu – pracowni. Odwiedziłem go w następnym tygodniu. Dom wsunięty od ulicy Akademickiej. Na podwórku hałda gliny oraz mały wózek, ten sam, z którego sprzedawał siwaki na rynku. Dom pamiętał pierwsze lata naszego wieku. Wejście przez ciemne sionki do dużej izby. Była to pracownia oraz pokój o powierzchni około 20 m². Do belek były przybite deski stanowiące półki do suszenia garnków wykonanych z wilgotnej gliny, przy oknie stała ława i warsztat, koło garcarskie. Pan Rogowski był bardzo sympatycznym starszkiem, zawsze uśmiechniętym, życzliwy, chętnie opowiadał o historii swego zawodu. Twierdził, że wielu próbowało nauki garcarsstwa w Jego pracowni, udało się jednej studentce ze Szczecina. Pokazał mi również cały proces powstawania garnka. Na moich oczach sprawne ręce Pan Rogowskiego z kawałka gliny wykonały piękny dzban. Wykonane na kole dzbanki ustawiał na wspomnianych półkach, tam one schły. Następnie przenosił je do pieca. Piec był przyklepiony do mieszkania na zapleczu. Przechodziło się nad głębokim jarem ścieżką wyłożoną kamieniami. Napętniony piec garnkami i drzewem podpalał. Wypalanie się garnków oceniał na podstawie koloru dymu wydobywającego się z pieca. Z Panem Rogowskim miałem kontakt do końca Jego dni. Pozostał w mojej pamięci jako miły, życzliwy człowiek. Jediną jego pasją była praca z gliną. Był to ostatni garncarz w naszym regionie.

Do pracy w kulturze przyszedłem jesienią 1973 r. Pierwszego twórcę poznałem właśnie wówczas. Był to Jan Uścimiak. Młody, przystojny młodzieniec, ubrany dość modnie, z dużą torbą turystyczną wszedł do mego pokoju. Był bardzo nieśmiały, ale po kilku zdaniach zaczął wyjmować piękne rzeźby. Spytał czy warto rzeźbić? Jak się okazało jego rodzina nie akceptowała tego zainteresowania. Mama Jego często te rzeźby paliła. Dorosły chłopiec bawił się dłubaniem, uważano, że to laleczki. Prosiłem panie z Powiatowego Domu Kultury i Muzeum, żeby wyraziły swoją opinię o pokazywanych rzeźbach. Ocena wstępna była b. pozytywna. Od tej chwili kontakty z Panem Janem stały się dość częste. Nastąpiły zakupy, wystawa w Muzeum, publikacja o Jego twórczości w miejscowej gazecie. Pan Jan wierzył w swoją pracę i zamiłowanie, tworzył dość dużo i o bogatej tematyce. Rzeźbił to, co widział na targu w Wisznicach, na odpuszcie w Huszczy, swoje wspomnienia z młodości, dziecinne zabawy, sceny rodzajowe z życia wsi. Bardzo zaprzyjaźnił się z Bazylim Albiczukiem i Teofilem Kożuchowskim. Po zawarciu ślubu wyjechał do Chełma. Marzy by wrócić do rodzinnej wsi do Kopytnika. Zawsze odwiedza mnie, gdy jest w tych stronach.

Mistrza, jak go określiłem, Bazylego Albiczuka, poznałem tej samej jesieni. Mieszkał wówczas w starej chałupie swoich rodziców. Wysoki, siwy o twarzy bardzo poważnej i dumnej. Warunki mieszkaniowe były bardzo złe, proponowałem mu przejście do wynajętego mieszkania. Pan Albiczuk twierdził odmawiając mi, że tworzyć może tylko tu. Wiosną mogłem podziwiać jego piękny ogród, ogród rajski. Ogród był Jego życiem, inspiracją do twórczości. Twierdził Pan Bazyli zawsze, że jest przyrodnikiem, a malarstwo jest odzwierciedleniem Jego miłości do przyrody. Odwiedzałem go często i zawsze wynosiłem głębokie wrażenia o Jego twórczości, Jego zamiętowaniu do kwiatów, łąk, pól, do przyrody.”



Oddział Białkopodlaski Stowarzyszenia Twórców Ludowych

stan na 31.01.1996

1. *Franciszka Babicz*, ur. 1922, Derewiczna – tkactwo
2. *Stanisława Baj*, ur. 1927, Dołhobrody – tkactwo
3. *Antonina Bandzarewicz*, ur. 1935, Żuki – tkactwo
4. *Anna Bożyk*, ur. 1923, Kalichowszczyzna – tkactwo
5. *Barbara Bożyk*, ur. 1950, Kalichowszczyzna – tkactwo
6. *Czesław Brodawka*, ur. 1922, Żakowola Stara – muzyka ludowa
7. *Zbigniew Chalimoniuk*, ur. 1955, Biała Podlaska – rzeźba
8. *Aleksandra Daniluk*, ur. 1912, Dokudów – śpiew, plastyka obrzędowa
9. *Marianna Daniluk*, ur. 1923, Drelów – tkactwo
10. *Jan Dorosz*, ur. 1926, Biała Podlaska – rzeźba
11. *Teresa Dziobek*, ur. 1946, Studzianka – tkactwo
12. *Janina Filipiuk*, ur. 1924, Litewniki Nowe – tkactwo
13. *Józefa Hazan*, ur. 1931, Kościeniewicze – tkactwo
14. *Tadeusz Ignatowicz*, ur. 1929, Biała Podlaska – rzeźba
15. *Antonina Jaruzalska*, ur. 1925, Kopytnik – tkactwo
16. *Sabina Kaczan*, ur. 1929, Studzianka – tkactwo
17. *Anna Kisiel*, ur. 1929, Rusiły – tkactwo
18. *Stanisław Korszeń*, ur. 1923, Lisiowólka – muzyka ludowa
19. *Stanisława Kowalewska*, ur. 1944, Nowy Holeszów – tkactwo
20. *Józefa Łaska*, ur. 1923, Kopytnik, – tkactwo
21. *Marianna Łaska*, ur. 1933, Kopytnik, – tkactwo
22. *Bronisława Maksymiuk*, ur. 1929, Kalichowszczyzna – tkactwo
23. *Maria Ignatiuk*, ur. 1952, Kalichowszczyzna – tkactwo
24. *Józef Małecki*, ur. 1920, Bajanówka – muzyka ludowa
25. *Janina Marciniuk*, ur. 1931, Kolano – tkactwo
26. *Franciszka Mazur*, ur. 1923, Żakowola Stara – tkactwo, plastyka obrz.
27. *Genowefa Musiejuk*, ur. 1926, Lisiowólka – muzyka ludowa
28. *Kazimierz Musiejuk*, ur. 1927, Lisiowólka – muzyka ludowa
29. *Nina Nikolajuk*, ur. 1925, Dobryń Wielki – tkactwo, śpiew
30. *Leokadia Nitychoruk*, ur. 1922, Wólka Polinowska, śpiew, tkactwo, plastyka obrzędowa
31. *Zofia Olesiejuk*, ur. 1923, Drelów – śpiew
32. *Halina Parchomiuk*, ur. 1937, Wólka Kościeniewicka – tkactwo

33. *Adam Pawlik*, ur. 1911, Różanka k/Włodawy – malarstwo
34. *Franciszek Sadownik*, ur. 1910, Łomazy – rzeźba, malarstwo
35. *Józefa Sidoruk*, ur. 1924, Zaliszcze – tkactwo
36. *Antonina Sarnacka*, ur. 1921, Kuzawka – tkactwo
37. *Czesław Sarnacki*, ur. 1942, Dołhobrody – plecionkarstwo
38. *Stanisław Sobota*, ur. 1920, Rudnik – muzyka ludowa
39. *Jadwiga Sacewicz*, ur. 1920, Kopytnik – tkactwo
40. *Marian Ściśeł*, ur. 1946, Radzyń Podlaski – rzeźba
41. *Marianna Tereszczuk*, ur. 1921, Lubenka – tkactwo
42. *Maria Tryczyk*, ur. 1924, Ortel Królewski – tkactwo
43. *Zygmunt Walenciuk*, ur. 1935, Kolano – rzeźba
44. *Teodozja Wierzchowska*, ur. 1926, Żyłki – tkactwo
45. *Henryk Walczuk*, ur. 1955, Kornica Stara – rzeźba
46. *Antonina Waszczeniuk*, ur. 1939, Dołhobrody – tkactwo

CZŁONKOWIE ZBIOROWI STL

1. Zespół śpiewaczy „Jakówki” – Jakówki
2. Kapela „Podlasianie” – Lisiowólka
3. Zespół śpiewaczy – Drelów
4. Zespół śpiewaczy – Sitnik
5. Kapela ludowa z Żakowoli Starej



Zbigniew Chalimoniuk.



na okładce: Bazylki Albiczyk „Ogród”, ol. płyta 56x68 cm, 1967 r.,
Zbiory: Muzeum Okręgowe w Białej Podlaskiej nr inw. E/1 dep./MBP



Zdjęcia: T. Żaczek, autorzy nieznani

nakad 150 egz.

Projekt, redakcja techniczna i druk: PUNKTGRAF • Lublin, ul. Łęczyńska 51

ISBN 83-903827-4-1